

Maciej Borski

Sprawozdanie z konferencji naukowej "Pochodzenie i efektywność prawa", Toruń, 21-22 września 2013 r.

Roczniki Administracji i Prawa 13, 487-495

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ „POCHODZENIE I EFEKTYWNOŚĆ PRAWA” , TORUŃ, 21-22 WRZEŚNIA 2013 R.

W dniach 21-22 września 2013 r. na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu zorganizowana została z inicjatywy Stowarzyszenia Badań nad Źródłami i Funkcjami Prawa „Fontes” ogólnopolska konferencja naukowa pt. „Pochodzenie i efektywność prawa”.

Stowarzyszenie Badań nad Źródłami i Funkcjami Prawa skupia ponad siedemdziesięciu naukowców z kilkunastu ośrodków akademickich w Polsce: prawników, ekonomistów, socjologów, psychologów i innych. Członków Stowarzyszenia łączy chęć poznania ładu normatywnego (instytucjonalnego) współczesnego społeczeństwa w całej złożoności tego zjawiska. Stowarzyszenie stawia sobie za cel poznanie, na drodze badań empirycznych, przyczyn wprowadzania do obiegu społecznego określonych norm prawnych oraz ich następstw społecznych i gospodarczych.

Celami naukowymi stowarzyszenia jest ustalanie treści norm (reguł działania, instytucji), jakimi posługuje się człowiek we wszystkich aspektach swojej egzystencji i wzajemnych powiązań pomiędzy normami (regułami, instytucjami), agregowanymi w ramach różnych zbiorów informacji. Badania naukowe prowadzone przez członków Stowarzyszenia opierają się na interdyscyplinarnym podejściu do poznawania ładu normatywnego (instytucjonalnego), na łączeniu wiedzy z różnych dziedzin nauk społecznych: prawa, socjologii, ekonomii, psychologii, politologii i in.

Celem konferencji było zaprezentowanie efektów badań prowadzonych przez członków Stowarzyszenia oraz referatów osób, które chciały podzielić się swoim dorobkiem badawczym i poglądami. Tematyka konferencji zainteresowała osoby specjalizujące się w zagadnieniach teorii prawa, polityki legislacyjnej, polityki społecznej, polityki ekonomicznej, przedstawicieli nowej ekonomii instytucjonalnej, nauk o zarządzaniu, politologów oraz socjologów i psychologów społecznych, którzy zajmują się problematyką zmiany społecznej.

Obrady uroczystie otworzył prof. dr hab. Paweł Chmielnicki (WSliZ Rzeszów), cytując fragment „Cyberiady” Stanisława Lema, w której pojawiają się bracia Wyrwaccy. Odwołując się do tych postaci, dokonał krytyki współczesnej nauki, stwierdzając, że wiele tzw. pomnikowych dzieł powstało za pomocą funkcji „kopiuj – wklej”. Podkreślił także, że zastosowanie tej funkcji ma dużo dłuższą historię niż komputery. W naukach prawnych, aby pomyślnie zastosować funkcję „kopiuj – wklej”, wystarczyło jego zdaniem np. znać jakiś język obcy. Można było wówczas funkcję tę stosować z ogromnym powodzeniem. W dalszej części swego wystąpienia, zwracając uwagę na konieczność promowania innego niż tradycyjne podejście do uprawiania nauki, odwołał się także do Herberta Harta, który podkreślał konieczność dostrzegania rozmaitych sposobów użycia prawa do kontroli, kierowania i planowania życia poza sądem. Następnie głos zabrał prof. dr hab. Jerzy Boehlke, prodziekan Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, uczelni, w której wydarzenie miało miejsce. Pan Dziekan, wiceprezes Stowarzyszenia Badań nad Źródłami i Funkcjami Prawa, przywitał ze swojej strony uczestników, którzy na konferencję przybyli z różnych stron Polski.

Pierwszym punktem pierwszego dnia obrad była prezentacja wyników projektów badawczych prowadzonych przez Stowarzyszenie Badań nad Źródłami i Funkcjami Prawa. Jako pierwszy głos zabrał dr Hubert Kaczmarczyk (UJK Kielce) – koordynator projektu *Przesłanki społeczno-gospodarcze ustano-*

wienia norm o refundacji leków, ich wykładnia i efekty stosowania. Prelegent w swym wystąpieniu zwrócił uwagę m.in. na fakt, że badana regulacja prawna doprowadziła do likwidacji konkurencji w zakresie sprzedaży leków na receptę. Walka cenowa przeniosła się na rynek leków pełnopłatnych i leków bez recepty. W przypadku leków OTC (bez recepty) pewną korzyść odnieśli pacjenci, ale wyłącznie w kategorii leków nierefundowanych. Ponadto zdaniem referenta na uwagę zasługuje specyficzny mechanizm refundacji przyjęty przez badaną ustawę. Zgodnie z nim pacjent płaci albo ryczałt, albo 30 czy 50% limitu refundowania i różnicę między ceną detaliczną leku a limitem refundacji.

Następnie w imieniu nieobecnego koordynatora projektu *Wykładnia i stosowanie norm określających biernie prawo wyborcze* dr. hab. Marka Mączyńskiego głos zabrali: dr Jarosław Czerw (WSEiL Lublin) i prof. dr hab. Paweł Chmielnicki. Referenci skupili się przede wszystkim na tym, w jakim zakresie zmiany w prawie wyborczym wpłynęły na sytuację beneficjentów. Zwrócili oni uwagę, że kodeks wyborczy nie wprowadził zbyt wiele zmian w zakresie biernego prawa wyborczego i że dotyczą one przede wszystkim wyborów samorządowych (zarówno do organów przedstawicielskich, jak i organów wykonawczych gmin). Według Jarosława Czerwa chodzi tutaj głównie o regulacje dotyczące pozbawienia biernego prawa wyborczego. Zwrócił on uwagę, że krąg osób, które mogą zostać pozbawione biernego prawa wyborczego, jest zdecydowanie węższy niż w poprzednim stanie prawnym. Zwracając uwagę, że nowy stan prawny znajdzie zastosowanie dopiero w najbliższych wyborach samorządowych, które odbędą się jesienią 2014 r., podkreślił, że niewątpliwie największą korzyścią nowej regulacji jest ujednoczenie przepisów dotyczących biernego prawa wyborczego, natomiast największy koszt tych regulacji związany jest z poczuciem braku sprawiedliwości wyborców, który wiąże się ze złagodzeniem wymogów dotyczących wyboru (zawężeniem kręgu osób wykluczonych z kandydowania).

W dalszej części obrad głos zabrał prof. dr hab. Paweł Chmielnicki, koordynator projektu badawczego *Geneza, wykładnia i efektywność norm determinujących nabycie lokalu lub domu od dewelopera*. Prelegent zauważył, że głównym beneficjentem badanej regulacji ustawowej okazały się banki, które właśnie dzięki tym regulacjom zaczęły udzielać wielu kredytów deweloperom. Przed wejściem w życie badanej ustawy przedsięwzięcia deweloperskie nie były finansowane z kredytów. Żadnych korzyści jego zdaniem nie odnieśli natomiast nabywcy nieruchomości, bowiem w przypadku problemów dewelopera z finansowaniem inwestycji nieruchomości, będąca przedmiotem zabezpieczenia kredytu jest zajmowana przez bank, który w ten sposób zaspokaja swoje roszczenia, natomiast nabywca nieruchomości znajduje się wówczas w znacznie gorszej sytuacji, bowiem może nie mieć możliwości odzyskania zainwestowanych środków. Biorąc to pod uwagę, za największe wady badanej regulacji prawnej prelegent uznał: nieosiągnięcie celu ustawy, jakim była ochrona interesów nabywcy nieruchomości, oraz brak ochrony małych i średnich deweloperów, bowiem ustawa doprowadziła do faktycznej monopolizacji rynku w rękach wielkich deweloperów powiązanych z bankami.

Kolejnym referentem był koordynator projektu *System naboru na stanowiska urzędnicze w administracji publicznej* dr Stefan Płażek (UJ Kraków). Podkreślił on niewątpliwą trafność i aktualność realizowanego projektu badawczego. Zauważył, że publikacje prasowe, a także przeprowadzane kontrole wskazują na permanentne pomijanie trybu określonego przez ustawę o służbie cywilnej. Prelegent w sposób szczególny odniósł się w swoim wystąpieniu do kategorii użytkowników. Zaliczył do nich zarówno jednostki sektora publicznego, jak i sektor prywatny, w tym organizacje pozarządowe, podkreślając, że problem nepotyzmu dotyczy także sektora prywatnego. Zauważył, że ogromnym kosztem badanej regulacji jest faktyczny brak możliwości uzyskania przez kandydata na stanowisko objęte konkursem informacji o przy-

czynnie braku wyboru, a także w dalszym ciągu nieuregulowana kwestia właściwości rzeczowej w sprawach z zakresu naboru (właściwość sądów pracy czy sądownictwa administracyjnego).

Ostatni z referowanych projektów badawczych nosił nazwę *Egzegeza norm determinujących nabycie energii elektrycznej przez odbiorcę indywidualnego i efekty ich stosowania*. Koordynator projektu, prof. dr hab. Jerzy Paśnik (Akademia Humanistyczna im. A. Gieyszтора w Pułtusku), zauważył, że polski ustawodawca spóźnił się z implementacją dwóch dyrektyw unijnych: nr 54/2003 i 72/2009, co spowodowało, że Komisja Europejska wniosła do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej skargę na brak implementacji drugiej z wymienionych dyrektyw. Biorąc pod uwagę fakt, że Polsce groziły negatywne konsekwencje (także finansowe) takiego stanu rzeczy, praktycznie jedynym celem wdrożenia przedmiotowej dyrektywy było ich uniknięcie. Referent zwrócił ponadto uwagę na nietypowy dla tego typu przypadków tryb legislacyjny, zauważając, że inicjatywę ustawodawczą w tym zakresie wykonał nie rząd, a grupa posłów. Ciekawostką jest jego zdaniem także i to, że w postępowaniu ustawodawczym miał miejsce tylko jeden oficjalny przypadek lobbingu, natomiast projektowana ustawa konsultowana była z 29 podmiotami, które de facto można określić mianem nieoficjalnych lobbyistów. Zdaniem referenta dyrektywy unijne dotyczące wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej opierają się na koncepcji usługi powszechnej, tymczasem w badanej nowelizacji ustawy to pojęcie zostało zupełnie pominięte – nie może to być jego zdaniem przypadek. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest zdaniem prelegenta to, że to nabywca energii, który miał być głównym adresatem tej regulacji, poniesie ogromne koszty jej wprowadzenia.

W podsumowaniu prezentacji wyników badań głos zabrali m.in. prof. dr hab. Iwona Niżnik-Dobosz (WSliZ Rzeszów), dr Jakub Rzymowski (Uniwersytet Łódzki) i prof. dr hab. Jerzy Menkes (SGH Warszawa). Prof. Iwona Niżnik-Dobosz podkreśliła, że w przeprowadzonych badaniach udało się świetnie ukazać bardzo niepokojące zjawisko polegające na istnieniu zupełnie innych celów aktów normatywnych w stosunku do źródeł i efektów inspirujących proces prawotwórczy. Postawiła przy tym retoryczne pytanie, na ile tego rodzaju rozdzźwięk jest zgodny z zasadą demokratycznego państwa prawnego. Zdaniem dr Jakuba Rzymowskiego tematy podejmowane przez Stowarzyszenie obchodzone są, ze względu na stopień ich skomplikowania, przez innych szerokim łukiem. Z kolei prof. dr hab. Jerzy Menkes zaproponował, aby w ewentualnych publikacjach obejmujących wyniki prowadzonych badań konieczne zażreć rozdziały poświęcone ekonomicznej analizie prawa.

Po przerwie obiadowej rozpoczęła się druga sesja plenarna poświęcona podstawom badań empirycznych nad pochodzeniem (genezą) i efektywnością prawa. Zainaugurowała ją dr Urszula Kosielińska-Grabowska (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) wystąpieniem pt. *Teoretycznoprawne ujęcie skuteczności prawa*. W swoim wystąpieniu, analizując poglądy wybranych przedstawicieli pozytywizmu prawniczego, m.in. Hansa Kelsena i Herberta Harta, zwróciła uwagę na tezę, zgodnie z którą skuteczność prawa jest warunkiem niezbędnym do jego obowiązywania. Z kolei posiłkując się dorobkiem przedstawicieli koncepcji niepozytywistycznych, m.in. Ralfa Dreiera i Roberta Alexego, dostrzegła, że także i w tych koncepcjach skuteczność prawa to obok jego słuszności i władczego ustanowienia warunek jego obowiązywania.

Kolejnym prelegentem był dr Artur Kotowski (Ministerstwo Sprawiedliwości), którego wystąpienie dotyczyło wybranych problemów badań empirycznych w naukach prawnych (na przykładzie prac zleczanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości). W wystąpieniu tym referent skupił się na

pojęciu badań empirycznych w naukach prawnych, a także podjął próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy jednostka niepubliczna jest w stanie prowadzić badania empiryczne. W dalszej części swego wystąpienia prelegent wskazał na 4 główne problemy badań empirycznych: dobór próby do badań, operacjonalizację zmiennych, formułowanie hipotez, a także zbieranie materiału badawczego i wybór metod badawczych oraz podkreślił znaczenie prawidłowego dobrania próby do badań.

W dalszej kolejności głos zabrał prof. dr hab. Jerzy Menkes. Jego wystąpienie zatytułowane zostało *Wartości u źródeł materialnych prawa międzynarodowego*. W swoim wykładzie, inspirowanym konfliktem syryjskim, nawiązał do pojęcia suwerenności w prawie międzynarodowym wiążąc je z prawem do interwencji. Podkreślił, że każdy prawnik zajmujący się prawem międzynarodowym powinien zadać sobie pytanie o to, jaką wartość niesie ze sobą konflikt syryjski. Stawiając pytanie o stabilność prawa, zastanawiał się, czy jest ona wartością, jako inspirujący przykład wskazując wspieranie przez Rosję prezydenta Baszszara al-Asada.

Następnym referentem był mgr Łukasz Górski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu). Swoje wystąpienie zatytułował *on Interdyscyplinarne ujęcie prawa: prawo jako system złożony*. Przedstawił on w nim dwie nowe metody badawcze: *computational social science* i *computational legal studies*. Wskazując na złożoność prawa, zwrócił uwagę na wybrane rodzaje tej złożoności, takie jak złożoność strukturalna, policentryzm czy złożoność funkcjonalną. Referent dokonał także charakterystyki złożoności systemu prawa, wyróżniając kilka cech, wśród których znalazły się m.in. emergencja i agregacja, zależność ścieżkowa, samoorganizacja, stany krytyczne, rozkład potęgowy zdarzeń czy adaptacyjna odporność.

W dalszej kolejności głos zabrał prof. dr hab. Piotr Stec (Uniwersytet Opolski), który przedstawił przygotowane wspólnie z dr Przemysławem Malinowskim (Uniwersytet Opolski) wystąpienie pt. *Komercjalizacja wyników prac naukowo badawczych jako próba ustawowej zmiany rzeczywistości*. Prelegent zadał w nim pytanie o współpracę Uczelni z otoczeniem zewnętrznym i o to, jak zainteresować to otoczenie wynikami badań naukowych. Zwrócił uwagę, że można mówić o kilku podejściach do komercjalizacji wyników badań naukowych. Szczególnie wyraziście są dwa z nich. Jedno z nich przewiduje, że uczelnia nie zarabia na wynikach badań swoich pracowników, to uczony może je komercjalizować, z kolei drugie zakłada, że uczelnia komercjalizuje osiągnięcia swoich pracowników i uzyskuje z tego tytułu określone korzyści. Odnosząc się do obowiązujących w Polsce regulacji prawnych, prelegent zauważył, że zakładają one obowiązek dzielenia się przez naukowców swoimi osiągnięciami z macierzystymi uczelniami. Jednocześnie podjął próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie, jak powinna wyglądać modelowa współpraca w tym zakresie.

Następnym referentem był dr Jakub Rzymowski, którego wykład dotyczył konceptualizmu prawniczego – rozumowej teorii obowiązywania i wykładni prawa. Odrzucając tradycyjny podział na normę prawną i przepis prawny, skonstatował on, że przepis prawa składa się ze słów. To zaś sprawia, że rozumiemy przepis, w którym zapisane jest konkretne prawo i obowiązek. Dzięki takiemu podejściu pomija się zupełnie cały aparat pojęciowy normy prawnej. Przy takim założeniu wykładnia prawa polega na analizowaniu przepisów prawa poprzez wyszukiwanie w treści przepisów prawa i obowiązków.

Ostatnim prelegentem pierwszego dnia obrad był mgr Maciej Kłodawski (UJ Kraków), który tematem swego wykładu uczynił problem redundancji tekstu prawnego jako przyczyny (nie)efektywności prawa. Zwrócił on uwagę na konieczność dokonania odróżnienia terminów „inflacja prawa” i „jurydyzacja życia społecznego”. Następnie wyjaśniając pojęcie redundancji, jej znaczenie i zastosowanie poza teorią prawa, przedstawił jej typy i rodzaje. Wreszcie

poprzez wskazywane przykłady omówił funkcjonujące w polskich aktach normatywnych powtórzenia efektywne i nieefektywne. Podjął także kontrowersyjne zagadnienia efektywnych i nieefektywnych odesłań jako przepisów redundantnych.

Konferencji towarzyszył II Zjazd Stowarzyszenia Badań nad Źródłami i Funkcjami Prawa. W dniu poprzedzającym konferencję – 20 września 2013 roku miało miejsce zebranie Zarządu i Komisji Rewizyjnej stowarzyszenia, na których m.in. rozpatrywano sprawy organizacyjne, pracowano nad sprawozdaniami z działalności tych organów i zatwierdzono sprawozdanie z wykonania budżetu za rok 2012. Dzień później, po zakończeniu obrad konferencyjnych, odbyło się Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Badań nad Źródłami i Funkcjami Prawa. W trakcie zebrania rozpatrzono sprawozdania komisji rewizyjnej. Przyjęto rezygnację mgr Marty Berdel-Dudzińskiej z funkcji sekretarza i przez aklamację przyjęto kandydaturę mgr Aleksandry Kędzior na to samo stanowisko. Zatwierdzono plan projektów badawczych stowarzyszenia na następny okres. Nowym projektem Stowarzyszenia będzie projekt P 6 pt. *Strategia rozwoju samorządów lokalnych a zdecentralizowany model zarządzania portami i przystaniami morskimi – efektywność istniejących regulacji i postulaty de lege ferenda*. Projekt ma na celu ustalenie materialnych źródeł i społeczno-gospodarczej efektywności instytucji prawnej określonej przepisami ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich. Celem naukowym projektu jest przede wszystkim określenie powodów, dla których powołano szczególne instytucje prawne określające przebieg interakcji pomiędzy specyficznymi przestrzeniami publicznymi – jakimi są porty i przystanie morskie – a jednostkami samorządu terytorialnego, oraz ustalenie, jak te instytucje prawne wpływają na realizację celów obrotu gospodarczego i zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnych. Następnie uchwalono budżet i rozpatrzono sprawozdania z realizowanych projektów badawczych, zajęto się też sprawami bieżącymi. Ustalono termin i miejsce III Zjazdu Stowarzyszenia Badań nad Źródłami i Funkcjami Prawa i przyszłorocznej konferencji pn. „Działania człowieka. Bodźce – mechanizmy – konsekwencje” na wrzesień 2014 roku w Krakowie.

Drugi dzień obrad był bardzo intensywny. Obejmował on co prawda tylko jedną sesję plenarną: *Problemy badań nad pochodzeniem (genezą), tworzeniem i efektywnością prawa* podzieloną jednak na trzy obszerne panele. Pierwszy z nich dotyczył *Sterowania zachowaniem adresata normy prawnej za pomocą wymiernih i niewymiernih korzyści oferowanych w normie prawnej*. Rozpoczęło go wystąpienie dr. Jarosława Czerwa pt. *Wybór organów wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego – analiza aktualnego stanu prawnego i propozycje zmian w wybranych obszarach*. W swoim wystąpieniu prelegent jednoznacznie poparł tendencję dokonywania zmian prawa wyborczego idących w kierunku wprowadzenia wyborów bezpośrednich do organów wykonawczych nie tylko w gminach, ale również w powiecie i województwie. Jednocześnie zaznaczył, że w jego opinii propozycje te nie mają szans na uzyskanie wymaganej większości w parlamencie. Referent wskazał także na potrzebę nowelizacji kodeksu wyborczego w zakresie określonych elementów procedury wyborczej i wymagań stawianych kandydatom.

Następnie głos zabrał dr Bogdan Przywora (UJ Kraków), który wygłosił wykład na temat: *„Alternatywne metody głosowania” w świetle kodeksu wyborczego – próba analizy i podsumowania*. Referent zwrócił uwagę na bardzo niską frekwencję w kolejnych wyborach i konieczność sięgnięcia po rozwiązania, które doprowadzą do zwiększenia partycypacji wyborczej. W tym kontekście podjął próbę analizy głosowania przez pełnomocnika i głosowania korespondencyjnego pod kątem ich skuteczności również przy uwzględnieniu doświadczeń innych państw. Swoje rozważania zilustrował orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego.

Kolejnym mówcą był dr Maciej Borski (Wyższa Szkoła Humanitas), który tematem swoich rozważań uczynił *Internet z perspektywy biernego prawa wyborczego*. Na wstępie uściślił on wybraną przez siebie tematykę, stwierdzając, że chciałby skupić się na zagadnieniu, które od pewnego czasu wzbudza wiele kontrowersji w prawie wyborczym – tzw. ciszy wyborczej. Po przedstawieniu podstawowych założeń tej instytucji oraz podejścia do niej zarówno w świetle poglądów doktryny, jak i orzecznictwa prelegent podkreślił, że jego zdaniem nie należy rezygnować z tej instytucji – cisza wyborcza pełni bowiem istotną i pozytywną rolę w demokratycznych wyborach, szczególnie w państwach, gdzie poziom kultury politycznej i poziom rozwoju demokracji nie jest w pełni zadowalający. Konieczne jest jednak, aby ustawodawca przeanalizował możliwość i celowość nowelizacji przepisów o ciszy wyborczej. Jego zdaniem najistotniejsze jest takie uregulowanie tej instytucji, aby nie była to jedynie fikcja prawna. Należy więc położyć większy nacisk na eliminację zjawisk patologicznych w postaci nieuczciwej konkurencji pomiędzy kandydatami pełniącymi funkcje publiczne, kryptoagitacji ukrytej w formie „kampanii frekwencyjnych” oraz niegodnych zabiegów w postaci „przecieków” oraz upowszechniania informacji nieprawdziwych o konkurentach w wyborczej rywalizacji. Postulował także likwidację ciszy wyborczej w Internecie, zauważając, że rozsądnym rozwiązaniem uwzględniającym możliwości Internetu mogłoby być wprowadzenie ciszy wyborczej obowiązującej wyłącznie naziemne środki przekazu, jak np. radio i telewizję, drukowaną prasę, plakaty, uliczne manifestacje itp. Wówczas możliwe byłoby prowadzenie elektronicznej agitacji wyborczej za pośrednictwem Internetu. Ciszę wyborczą w Internecie można by jedynie rozciągnąć na zakaz publikacji sondaży, które rzeczywiście mogą wypaczać ostateczny wynik wyborów. Można by wprowadzić, jak np. we Włoszech, tygodniowy zakaz publikacji sondaży zamiast 48-godzinnej ciszy sondażowej. To uniemożliwiłoby, przynajmniej w ograniczonym zakresie, manipulowanie wyborcami przez wyniki sondaży czy prognoz.

Następnie głos zabrała prof. dr hab. Helena Szewczyk (UŚ Katowice), która podjęła bardzo aktualną tematykę pracowników i pracodawców jako twórców i beneficjentów rozwiązań prawnych. Referentka skupiła się na negocjacyjnej formie stanowienia prawa, wskazując, że jednym z najważniejszych źródeł prawa pracy są układy zbiorowe pracy. Zauważyła, że państwo polskie ma bardzo kazuistyczne prawo pracy i zbyt mało miejsca daje ono na stanowienie prawa w drodze negocjacyjnej. Jej zdaniem strona związkowa w Polsce jest słaba i strona pracodawcza to wykorzystuje, bowiem zamiast aktywnie uczestniczyć w negocjacjach ucieka się zwykle do lobbingu. Podsumowując swoje wystąpienie, prelegentka podkreśliła znaczenie edukacji społeczeństwa (i to już od najmłodszych lat) dla szerszego wykorzystania negocjacyjnych metod stanowienia prawa.

Kolejną prelegentką była mgr Daria Danecka (UŚ Katowice). Zabrała ona głos na temat genezy i efektywności ustawy o lobbingu. Referentka przedstawiła pojęcie i genezę działalności lobbingowej, omawiając i zarazem rozróżniając działalność lobbingową od zawodowej działalności lobbingowej. Przedstawiając podstawowe założenia ustawy o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa, skrytykowała ustawodawcę, zwracając uwagę, że została ona przygotowana w sposób, który uniemożliwia jej stosowanie. To właśnie dlatego, jej zdaniem, zawodowa działalność lobbingowa w kształcie nadanym jej przez ustawę jest stosunkowo rzadko wykorzystywana, dużo częściej natomiast mamy do czynienia z patologicznymi formami wpływania na kształt stanowionego prawa.

Drugi w tym dniu konferencji panel zatytułowany: *Reguły gospodarowania jako źródło norm prawnych* rozpoczęło wystąpienie prof. dr. hab. Filipa Grzegorzycy (UJ Kraków) i dr. Jerzego Hejnara (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie) na temat: *Zmiana sprzedawcy ener-*

gii elektrycznej (*analiza prawno-ekonomiczna wybranych zagadnień*). Występujący w imieniu autorów dr Jerzy Hejnar podjął się analizy art. 4J ustawy Prawo energetyczne oraz oceny, czy działania ustawodawcy zmierzające do zmiany systemu sprzedaży energii są wystarczające. Analizując czynniki wspierające zmianę sprzedawcy energii: świadomość, motywację, procedurę, konkurencję, ogólną sytuację gospodarczą, a także przyzwyczajenia, opisał strukturę rynku producentów paliw energetycznych i energii elektrycznej w kontekście konkurencji na polskim rynku energii.

Kolejnym mówcą był prof. dr hab. Andrzej Szplit (UJK Kielce), który w imieniu swoim i współautora dr. Marcina Szplita (UJK Kielce) wygłosił referat na temat: *W poszukiwaniu ładu praworządności w zrównoważonej gospodarce*. W pierwszej jego części przedstawił on przegląd teorii ekonomiczno-filozoficznych w aspekcie poszukiwania ładu praworządności. Z kolei w drugiej części zaprezentował czterostronny model funkcjonowania działalności gospodarczej w procesie ładu gospodarczego.

Następnie głos zabrał dr Zbigniew Piepiora (UE Wrocław), który tematem swojego wystąpienia uczynił nieformalne reguły działania indywidualnych odbiorców energii i paliw gazowych. Wskazując zalety umów „przystęp” lub „odrzuć”, prelegent ukazał, jakie działania może podjąć indywidualny odbiorca energii i szczególnie je omówił. Przedstawił także procedurę pierwszej i kolejnych zmian sprzedawcy energii, analizując przesłanki negocjacji cenowych przy zmianie sprzedawcy. Podsumowując swoje wystąpienie, zauważył, że z punktu widzenia odbiorców indywidualnych uwolnienie z dniem 01 stycznia 2013 r. rynku paliw i energii elektrycznej nie spowodowało rewolucji na tym rynku.

Kolejnym prelegentem był dr Piotr Ruczkowski (WSEiP Kielce), który tematem swego referatu uczynił *Status prawny uchwał Polskiej Komisji Akredytacyjnej i ich wpływ na sferę zewnętrzną działania administracji w świetle koncepcji demokratycznego państwa prawnego*. Referent, przedstawiając status prawny Polskiej Komisji Akredytacyjnej oraz jej zadania w świetle obowiązujących przepisów oraz orzecznictwa sądów administracyjnych, podjął próbę wskazania tych cech, które pozwalają na uznanie Polskiej Komisji Akredytacyjnej za organ administracyjny. Badając status prawny uchwał PKA, podjął intelektualną próbę oceny statutu PKA jako aktu normatywnego. Podsumowując swoje rozważania, prelegent sformułował radykalny wniosek o antydemokratycznym charakterze PKA. Świadczą o tym, jego zdaniem, m.in. przepisy zakładające niepodważalność jej opinii, a także niezależność PKA.

Ostatni panel drugiego dnia konferencji zatytułowany został: *Reguły budowy relacji interpersonalnych jako źródło norm prawnych*. Zainaugurował go dr Leszek Bielecki (WSEiP Kielce) referatem pt. *Ustawa o służbie cywilnej. Kontrowersje natury prawnej dotyczące pracobiorcy jako źródła rozwiązań prawnych*. Dokonując oceny wybranych przepisów ustawy o służbie cywilnej, referent zwrócił uwagę na ewidentny brak regulacji kwestii zatrudnienia na umowę o zastępstwo, a także możliwość odmowy zawarcia umowy o pracę na czas nieokreślony w przypadku uzyskania przez kandydata pozytywnej oceny. Odniósł się także do kwestii uprzywilejowania absolwentów Krajowej Szkoły Administracji Publicznej, z czym wiąże się to, że nawet pozytywnie zakończone postępowanie kwalifikacyjne przez pracownika służby cywilnej nie gwarantuje mianowania. Prelegent podkreślił konieczność nowelizacji ustawy o służbie cywilnej w zakresie rozwiązań dotyczących ustania stosunku pracy. Wskazał ponadto na bardzo kontrowersyjne jego zdaniem sformułowanie zakazów dotyczących publicznego

manifestowania poglądów politycznych i podejmowania dodatkowego wynagrodzenia.

Kolejną prelegentką była dr Anna Kociołek-Pęksa (SGH Warszawa), której referat dotyczył poza-prawnych uwarunkowań zachowań uczestników postępowania sądowego. Przedstawiła ona tezę, że ocenę skuteczności prawa powinna poprzedzać ocena, jakiej dokonują adresaci norm prawnych. Pośiłkując się ciekawym rozstrzygnięciem amerykańskiej jurysprudenencji, zwróciła uwagę, że w orzecznictwie sądów amerykańskich normy kulturowe są tak samo ważne jak normy prawne.

Kolejnym punktem trzeciego panelu była prezentacja lic. Pawła Skoczowskiego na temat: *Geneza, zakres i stosowanie unormowań prawnych w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej w Polsce*. Prelegent dokonał szczegółowej analizy infrastruktury krytycznej, ukazując jej pojęcie, rodzaje, a także składające się na nią elementy. Zwrócił uwagę, że w Polsce znajduje się około 700 obiektów zaliczanych do infrastruktury krytycznej. Znaczna część wystąpienia dotyczyła źródeł prawa powszechnie obowiązującego poświęconych rzeczonyj problematyce.

Następnym mówcą była dr Anna Korzeniewska-Lasota (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie). Zabrała ona głos na temat: *Przyczyny zróżnicowania postępowań dyscyplinarnych*. Na wstępie zauważyła, że w doktrynie nie ma zgody co do charakteru prawnego odpowiedzialności dyscyplinarnej. W dalszej części swego wystąpienia prelegentka skupiła się na funkcjach odpowiedzialności dyscyplinarnej, a także wskazała na cztery obszary, które są decydujące dla zróżnicowania odpowiedzialności dyscyplinarnej. Swoje wywody poparła orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego. Trybunał Konstytucyjny stwierdził niekonstytucyjność rozwiązania, w którym odpowiedzialność dyscyplinarna regulowana była aktem prawa wewnętrznego – statutem i podkreślił konieczność regulacji ustawowej tego typu materii. Podsumowując swoje rozważania, referentka stwierdziła, że w zakresie unormowań dotyczących tematyki odpowiedzialności dyscyplinarnej panuje chaos zaś ustawodawca nie dysponuje żadnym wzorcem w zakresie regulacji odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Kolejnym punktem porządku dnia był referat mgr. Jacka Pakuły (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) nt. *Geneza a efektywność prawa studenta do pomocy materialnej*. Prelegent zauważył, że powodem wyboru tematu jest skomplikowalność systemu pomocy materialnej dla studentów i doktorantów, znaczne środki publiczne, które są na nią przeznaczane – około 1,5 miliarda złotych rocznie, a także tzw. nowe otwarcie. W dalszej części swego wystąpienia, ukazując podstawy normatywne systemu pomocy materialnej i zwracając szczególną uwagę na art. 70 ust. 4 Konstytucji i ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym, wskazał na podstawowe wady formalne systemu, do których zaliczył nagminne naruszanie przepisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, kodeksu postępowania administracyjnego i uczelnianych regulaminów pomocy materialnej. Wśród postulatów *de lege ferenda* zwrócił szczególną uwagę na zmianę systemu pomocy materialnej idącą w kierunku wypłacania stypendiów za wyniki w nauce wyłącznie studentom spełniającym kryteria socjalne.

Następnie referat zatytułowany: *Śłużba publiczna a pracownicy Państwowej Inspekcji Pracy* wygłosił dr Marian Liwo (WSliZ Rzeszów). Prelegent zauważył, że doborowi kadr w PIP powinno sprzyjać rzetelne postępowanie kwalifikacyjne, w tym konkursy na określone stanowiska z przejrzystością określonymi regułami, eliminujące praktyki wskazujące na wkraczanie w sferę układów, znajomości i polityki. Niezbędne jest również wprowadzenie możliwości zaskarżania czynności związanych z postępowaniami kwalifikacyjnymi oraz wprowadzenia nadzoru nad rzetelnością tego postępowania kwalifikacyjnego, co wymuszałoby poszano-

wanie prawa i utrudniło angażowanie „swoich” oraz lekceważenie niezbędnych kwalifikacji, społeczeństwa i zasad demokracji.

Ostatnią prelegentką była mgr Marta Sawicka (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), której wystąpienie dotyczyło właściwości rzeczowej organu administracji publicznej. Zaprezentowała ona problematykę ustalenia właściwości rzeczowej wojewody, który jest terenowym organem administracji rządowej w województwie i zwierzchnikiem zespolonej administracji rządowej na terenie województwa. Referentka zauważyła, że organy administracji publicznej zobowiązane są z urzędu do badania swojej właściwości w sprawie od momentu wszczęcia postępowania do rozstrzygnięcia sprawy decyzją, kończącą postępowanie w sprawie. Podkreśliła także, że decyzja wydana z naruszeniem przepisów o właściwości obciążona jest wadą nieważności, co determinuje jej usunięcie z obrotu prawnego, dlatego tak ważną kwestią jest, by organ poprawnie określił swoją właściwość w sprawie. Podsumowując swoje rozważania, skonstatowała, że wielość przepisów i rozwiązań prawnych powoduje wątpliwości interpretacyjne, co prowadzi do tego, iż organy administracji niewiele wiedzą na temat swojej właściwości do załatwiania konkretnych spraw.

Nie ulega wątpliwości, że konferencja przyniosła wymierny efekt w postaci pogłębionej dyskusji dotyczącej podstaw i problemów badań empirycznych nad pochodzeniem (genezą) i efektywnością prawa, w tym m.in. sterowania zachowaniem adresata normy prawnej za pomocą wymiernych i niewymiernych korzyści oferowanych w normie prawnej, reguł gospodarowania jako źródeł norm prawnych oraz reguł budowy relacji interpersonalnych jako źródeł norm prawnych.

Maciej Borski